

Datum
2021-01-16
Vår referens
Ida Lovén
Strateg
ida.loven@malmo.se

Tjänsteskrivelse

Förslag till Miljöprogram för Malmö stad 2021-2030 STK-2020-1685

Sammanfattning

I kommunfullmäktiges budget 2020 fick miljönämnden i uppdrag att under 2020 ta fram ett nytt miljöprogram för 2021–2030. Miljöprogrammet ska ta avstamp i Agenda 2030 och dra lärdom av erfarenheter från stadens tidigare miljöprogram för 2009–2020. Det förslag till miljöprogram som miljönämnden nu tagit fram innehåller tolv mål fördelade under tre övergripande målområden, vilka har prioriterats utifrån Sveriges nationella miljökvalitetsmål och Malmös klimat- och miljöutmaningar. Målen är förankrade i den miljömässiga dimensionen av Agenda 2030 och anger riktningen för Malmö stads långsiktiga miljöarbete men går inte in på det praktiska genomförandet.

Förslaget till miljöprogram för Malmö stad 2021–2030 har tagits fram under ledning av en styrgrupp bestående av direktörer från flera av Malmö stads förvaltningar. Under arbetets gång har man samlat in och beaktat synpunkter från aktörer både inom och utanför stadens förvaltningar. Dels genom dialogmöten och hearingar dels via två remissrundor. Den första remissrundan riktade sig till tjänstepersoner i stadens förvaltningar och den andra till stadens nämnder, bolag och andra kommuner. Inkomna synpunkter har arbetats in i förslaget. Liksom synpunkter och erfarenheter från tidigare miljöprogram.

Förslaget är att kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen att föreslå kommunfullmäktige att anta förslag till Miljöprogram för Malmö stad 2021–2030.

Förslag till beslut

Kommunstyrelsens arbetsutskott föreslår kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige

1. Kommunfullmäktige antar Miljöprogram för Malmö stad 2021–2030.
2. Kommunfullmäktige godkänner förslag till Miljöprogram för Malmö stad 2021–2030 som redovisning av budgetuppdraget att under 2020 ta fram ett nytt miljöprogram för 2021–2030.
3. Kommunfullmäktige uppmanar nämnder och bolagsstyrelser att införliva miljöprogrammet i sina verksamheter.

Beslutsunderlag

- [Här kommer namnet på de handlingar som ligger till grund för beslutsförslaget hämtas in

automatiskt. Du behöver inte skriva något under denna rubrik.]

Beslutsplanering

Kommunstyrelsens arbetsutskott 2021-03-01

Kommunstyrelsen 2021-03-10

Kommunfullmäktige 2021-03-31

Beslutet skickas till

Arbetsmarknads- och socialnämnden

Fritidsnämnden

Funktionsstödsnämnden

Förskolenämnden

Grundskolenämnden

Hälsa-, vård-, och omsorgsnämnden

Kulturnämnden

Servicenämnden

Stadsbyggnadsnämnden

Stadsrevisionen

Tekniska nämnden

Boplats Syd AB

Malmö Kommuns Parkerings AB

Malmö Leasing AB

Malmö Live Konserthus AB

Malmö Stadsteater AB

Minc i Sverige AB

MKB Fastighets AB

Parkeringsövervakning i Malmö AB

Ärendet

I Malmö stads budget 2020 fick miljönämnden i uppdrag att ta fram ett nytt miljöprogram för perioden 2021–2030. Miljöprogrammet ska ta avstamp i Agenda 2030 och dra lärdom av erfarenheterna från stadens tidigare miljöprogram för perioden 2009–2020.

Målen i förslaget till miljöprogrammet 2021–2030 är förankrade i den miljömässiga dimensionen av Agenda 2030 och anger riktningen för Malmö stads långsiktiga miljöarbete, men går inte in på det praktiska genomförandet. Under nedanstående rubriker ges en kort beskrivning av det förslag som miljönämnden arbetat fram samt hur nämnden lagt upp sitt arbete. Därefter följer stadskontorets syn på förslaget.

Tolv miljömål fördelade under tre målområden

Det förslag som nämnden tagit fram omfattar tolv mål fördelade på tre målområden. Målen är, liksom i det tidigare programmet, av övergripande karaktär. Varje mål har indikatorer för uppföljning, vilket är nytt för detta program. Figuren nedan ger en översikt över programmets tre målområden, målen inom respektive område samt tillhörande indikatorer.

Ett Malmö med minsta möjliga klimatpåverkan	Ett Malmö med god livsmiljö	Ett Malmö med rik och frisk natur
<p>Mål 1 Utsläppen av växthusgaser i Malmö som geografiskt område har minskat med 70 procent</p> <p>Indikator: Totala faktiska territoriella växthusgasutsläpp i Malmö.</p>	<p>Mål 5 Hälsosafarlig exponering har minskat avsevärt i Malmö</p> <p>Indikatorer: Malmöbornas exponering för skadliga luftföroreningar. Malmöbornas exponering för skadliga bullernivåer. Malmöbornas exponering för skadliga kemiska ämnen.</p>	<p>Mål 9 Ökad biologisk mångfald i Malmö</p> <p>Indikatorer: Artrikedom på land och i vattendrag. Areal mark som har formellt skydd. Areal med naturvårds inriktad skötsel. Areal natur enligt Naturvårdsplan.</p>
<p>Mål 2 Malmö stads organisation har nettonollutsläpp</p> <p>Indikator: Växthusgasutsläpp för Malmö stads organisation.</p>	<p>Mål 6 Utbudet av och tillgången till gröna och blå miljöer har ökat i Malmö</p> <p>Indikatorer: Utbudet av gröna och blå miljöer i stadsmiljön. Kvalitet på parker, rekreativa platser och badvatten. Tillgång och närhet till parker och rekreativa platser.</p>	<p>Mål 10 Värna Malmös odlingslandskap och bruka det hållbart</p> <p>Indikatorer: Andel ekologiskt odlad jordbruksmark. Antal småbiotoper i odlingslandskapet.</p>
<p>Mål 3 Malmöns konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser är på god väg till en hållbar nivå</p> <p>Indikator: Konsumtionsbaserade växthusgasutsläpp per person och år.</p>	<p>Mål 7 Malmö har ett hållbart mobilitetssystem</p> <p>Indikatorer: Andel resor med gång, cykel och kollektivtrafik. Andel resor i tjänst inom Malmö stads organisation med flyg och egen bil. Omställning till hållbara gods-transporter och hållbar citylogistik.</p>	<p>Mål 11 Fler skyddade havsområden i Malmö och hållbar förvaltning av vatten och hav</p> <p>Indikatorer: Halt föroreningar och mängd näringsämnen i hav och vattendrag. Andel havsyta med formellt skydd.</p>
<p>Mål 4 Malmö försörjs av 100 procent förnybar och återvunnen energi</p> <p>Indikator: Andel förnybar och återvunnen energi.</p>	<p>Mål 8 Malmöns resiliens vid ett förändrat klimat har ökat</p> <p>Indikatorer: Malmöns motståndskraft mot, och anpassning för, konsekvenserna av – skyfall, – havsnivåhöjningar, – värmeböljor och – torka.</p>	<p>Mål 12 Ökad resurseffektivitet</p> <p>Indikatorer: Inköp av cirkulära eller hållbarhetsmärkta artiklar och tjänster. Avfall och återvinning. Verksamhetens omställning till en cirkulär ekonomi.</p>

De tre områdena representerar klimatet, människan och naturen

Nämnden har prioriterat tre övergripande målområden utifrån Sveriges nationella miljö kvalitetsmål och Malmö klimat- och miljöutmaningar. De tre områdena är:

- Ett Malmö med minsta möjliga klimatpåverkan
- Ett Malmö med god livsmiljö
- Ett Malmö med rik och frisk natur

De nationella miljö kvalitetsmålen representerar den ekologiska dimensionen av de globala målen för hållbar utveckling i Agenda 2030, liksom miljöprogrammet representerar Malmös lokala agenda för detta arbete. Nämnden har därför kopplat varje målområde till såväl de globala målen som de nationella miljö kvalitetsmålen.

Malmös nämnder och bolagsstyrelser ska integrera programmet i sina verksamheter

Kommunfullmäktiges budget är det överordnade styrdokumentet för stadens nämnder och helägda bolag. Andra kommunala styrdokument, tillika miljöprogrammet, är med andra ord underordnade budgeten. Det är upp till varje nämnd och bolagsstyrelse att integrera miljöprogrammet i sin verksamhetsplanering utifrån sitt respektive grunduppdrag och sina förutsättningar. Därmed ska nämnderna och bolagsstyrelserna själva ansvara för att identifiera vilka mål verksamheten kan bidra till och besluta om de åtgärder som leder till störst miljöeffekt och samhällsnytta. Varje nämnd och bolag behöver också mäta och följa upp att de åtgärder de beslutat om leder till att målen i miljöprogrammet nås.

Miljönämndens uppdrag är att processleda, stödja och samordna kommunens miljöarbete och har till uppgift att stödja andra nämnder och bolag i arbetet med genomförandet av miljöprogrammet. Som en del i detta arbete kommer miljöförvaltningen att bidra med underlag och förslag på hur staden tillsammans kan ta sig an utmaningarna. Det behövs en gemensam bild över vad som behöver göras för att nå målen i miljöprogrammet. Miljöförvaltningen har redan initierat processen ”Klimatomställning Malmö” med syfte att gemensamt kraftsamla och mobilisera Malmös aktörer att leverera på det redan nu gällande kommunfullmäktigemålet ”Malmö ska minska stadens växthusgasutsläpp”. Liknande processer kommer att utvecklas inom fler områden.

Miljöprogrammet följs upp i en återkommande miljöredovisning

Miljönämnden ansvarar för en återkommande miljöredovisning för att följa upp miljöprogrammet. Till varje mål finns därför övergripande indikatorer för att måluppfyllelsen ska kunna mätas. En analys av de övergripande indikatorerna förutsätter dock att miljönämnden också följer ett antal underliggande indikatorer och analyser som respektive nämnd och bolag ansvarar för. Därför kommer miljöförvaltningen årligen att be om underlag från de andra förvaltningarna och bolagen för att kunna göra miljöredovisningen. För att miljönämnden ska kunna göra en samlad analys av måluppfyllelsen krävs dessutom att varje nämnd och bolagsstyrelse följer upp sina egna åtgärder, samt rapporterar resultat till miljönämnden varje år.

Rådighet

Malmö stads organisation har inte ensam rådighet över miljöfrågorna och kan inte av egen kraft nå målen i miljöprogrammet. Staden har direkt rådighet att minska miljöpåverkan från den egna verksamheten, exempelvis från stadens tjänsteresor och inköp. Indirekt kan Malmö stad skapa förutsättningar för Malmöbor och andra aktörer att minska sin miljöpåverkan genom insatser för att påverka exempelvis stadsutvecklingen, trafiken och människors beteenden. Efter antagandet av miljöprogrammet kommer rådighetsfrågan att vara en del av de frågor som miljöförvaltningen, i samverkan med andra förvaltningar och bolag, behöver arbeta vidare med.

Det nya miljöprogrammet har vuxit fram med hjälp av remissrundor, dialogmöten och hearingar

En styrgrupp under ledning av miljöförvaltningens direktör har lett arbetet med att ta fram

förslaget till det nya miljöprogrammet. Styrgruppen består av direktörer från stadskontoret, fastighets- och gatukontoret, stadsbyggnadskontoret, serviceförvaltningen, arbetsmarknads- och socialförvaltningen och gymnasie- och vuxenutbildningsförvaltningen. Arbetet har tagit lärdom från miljöförvaltningens egna erfarenheter av nuvarande miljöprogram samt av slutsatser från revisorskollegiets granskningsrapport (SR-2018-23).

Under arbetets gång har nämnden samlat in och beaktat synpunkter från aktörer både inom och utanför stadens förvaltningar. Dels genom dialogmöten, dels via två remissrundor. Den första remissrundan riktade sig till tjänstepersoner i stadens förvaltningar och den andra till stadens nämnder, bolag och andra kommuner. Innan den andra remissrundan höll man dessutom två hearingar, en tillsammans med barn och unga och en med näringsliv, akademi och civilsamhälle.

I samband med den andra remissrundan anordnade miljöförvaltningen frågestund för stadens förvaltningar samt dialogmöten med fokus på indikatorer för de tekniska förvaltningarna. En stor del av remissinstansernas synpunkter har nämnden tillmötesgått. En sammanställning av remissvaren och hur de bemötts finns i en bilaga till ärendet.

Miljönämnden godkände förslaget till miljöprogram 2021 - 2030 på nämndsmötet den 15 december 2020. Sverigedemokraterna (SD), Moderaterna (M), Centerpartiet (C) och Vänsterpartiet (V) inkom med reservationer samt ett särskilt yttrande från Vänsterpartiet (V).

Stadskontorets bedömning

Utmaningarna för att skapa miljömässigt hållbara samhällen är en av vår tids stora samtidsfrågor. Malmö som storstad behöver därmed ta ett stort ansvar för utvecklingen inom detta område. Miljöprogrammet anger riktningen för Malmös arbete för att möta dessa utmaningar. Att programmet stäcker sig över en längre period ger god långsiktighet i miljöarbetet. De tre målområdena är förankrade i de globala målen i Agenda 2030. De berör således många av de mest akuta hoten mot en hållbar utveckling för klimatet och miljön. Mot bakgrund av detta menar stadskontoret att det är bra med högt ställda mål i miljöprogrammet.

Ett gemensamt ansvar där verksamheterna kan få hjälp med att identifiera var och hur de har bäst förutsättningar att bidra

Under egen rubrik förklarar miljönämnden miljöprogrammets roll i förhållande till andra styrdokument i staden och tydliggör att programmet inte går in på det praktiska genomförandet. I programmet ligger fokus på att få fram mätbara resultat på måloppfyllelsen och ansvaret för att göra detta ligger hos respektive nämnd och bolagsstyrelse. Vilket ansvar som finns för att åtgärder faktiskt kommer till stånd och vilka dessa åtgärder bör vara är inte lika tydligt formulerat. Istället lyfter nämnden att staden har ett gemensamt ansvar för att värna miljön och klimatet och att nämnden ska ta en processledande, samordnande och stödjande roll.

Stadskontoret är positiva till detta åtagande och vill samtidigt understryka vikten av miljönämndens roll som övergripande samordnare och experter. Stadens nämnder och bolagsstyrelser har kunskaper om sin verksamhet och vilket utrymme man har för miljöåtaganden. Dock kan de behöva hjälpa med att identifiera vilka mål som de har bäst förutsättningar att bidra till och hur de kan göra detta på bästa sätt. Inte bara utifrån den egna verksamhetens förutsättning, utan också utifrån en helhetssyn så att stadens totala miljönytta kan bli så stor som möjligt. Dessutom kan nämnder och bolagsstyrelser behöva stöttning i sin

uppföljning för att tolka sina resultat och bygga vidare på dem när de planerar för nya miljöåtgärder.

Programmet ger utrymme för fortsatt utveckling under programperioden

Det största miljö- och klimathotet står vi människor för. Samtidigt är vår påverkan på miljön till viss del ofrånkomlig, som exempelvis vid odling och annan livsmedelsproduktion. När Malmö växer snabbt och befolkningen ökar kraftigt ökar därför också belastningen på miljön och klimatet. Att Malmö växer försvårar således måluppfyllelsen för miljöprogrammet. Samtidigt behöver inte den ökade miljöbelastningen i Malmö betyda att miljön och klimatet försämrats på nationell eller global nivå om människor eller verksamheter flyttar.

Stadskontoret poängterar detta för att belysa komplexiteten som följer av att miljöfrågorna är ett delat ansvar och saknar rumsliga gränser. Malmö stad kan således behöva göra avkall på sin lokala måluppfyllelse för att istället bidra till miljöförbättringar på nationell eller global nivå. Stadskontoret välkomnar därför att miljöprogrammet inte har låst sig till några fasta åtaganden utan att miljöarbetet kan fortsätta att utvecklas under programmets gång.

Stadskontoret har några reflektioner inför det fortsatta arbetet. Det är viktigt att de underliggande indikatorerna, som ska komplettera de mer övergripande indikatorerna, utformas på ett sådant sätt att de synliggör varför en övergripande indikator förändras – om förändringen är en effekt av en miljöåtgärd och/eller en konsekvens av ett växande Malmö. Exempelvis kan indikatorn ”Andel ekologiskt odlad jordbruksmark” visa en lägre måluppfyllelse trots att den ekologiska produktionen inte förändrats om den konventionellt odlade marken istället ökat.

Miljöprogrammet är styrande för Malmö stads nämnder och bolag och ska även stödja och inspirera Malmöbor och aktörer inom den privata och offentliga sektorn. För att uppnå denna ambition är programmets pedagogik och kommunikerbarhet av största vikt, så att det tydligt framgår vilka handlingar som leder i en önskvärd riktning. Därmed är det bra att programmet är tydligt och enkelt att ta till sig, varför nämnden också valt att begränsa antalet övergripande indikatorer. Dock kan det som inte står med också bli talande. Till exempel, de övergripande indikatorerna kopplade till mål 10 – Värna Malmös odlingslandskap och bruka det hållbart – omfattar enbart ekologiskt jordbruk. Därmed kan de uppfattas exkluderande för alla de jordbrukare som odlar konventionellt men som värnar miljön och klimatet på andra sätt än genom att odla ekologiskt. Att komplettera med underliggande indikatorer till mål 10 som även inkluderar andra typer av miljöåtgärder vore därför önskvärt. Förslagsvis utifrån hur stora miljöstödd Malmös jordbrukare får från Landsbygdsprogrammet via Jordbruksverket.

Stadskontorets förslag

Förslaget är att anta Miljöprogrammet för Malmö stad 2021–2030 samt att nämnder och bolagsstyrelser uppmanas att införliva miljöprogrammet i sina verksamheter.

Ansvariga

Heléne Norberg Direktör

Magdalena Bondeson Sektionschef

Andreas Norbrant Stadsdirektör